

گزارشی از نخستین سمینار روان‌شناسی در اسلام ۲۳ - ۲۵ فروردین ماه ۱۳۷۳

نخستین سمینار روان‌شناسی در اسلام از تاریخ ۲۳ الی ۲۵ فروردین ماه در دانشگاه الزهرا برگزار شد.

سمینار با تلاوت آیاتی از قرآن کریم و اجرای سرود جمهوری اسلامی ایران و پیام جناب آقای دکتر عطاءالله کوهیان ریاست محترم دانشگاه الزهرا رسماً آغاز گردید. سپس اهداف اجمالی سمینار توسط آقای دکتر عبدالکریم بی‌آزار شیرازی ری‌س دانشکده الهیات، ادبیات و علوم انسانی ارائه شد.

موضوع اصلی سمینار فراهم آوردن زمینه‌آشنایی و تلاقی فکری پژوهشگرانی است که در دو حوزه مختلف اسلام و روان‌شناسی فعالیت می‌نمایند. هدف از تشکیل و استمرار این گونه سمینارها، همسو کردن فعالیت‌های پراکنده‌ای است که از مدتها پیش در این زمینه صورت پذیرفته و در سالهای اخیر ضرورت یافته است. ایران در مقام پرچمدار دفاع از معیارهای اسلامی، با تحقیق و پژوهش و بررسی عمیق در متون اسلامی و علوم جدید علی‌الخصوص روان‌شناسی که علم انسان‌شناسی است می‌تواند حقایق موجود درخصوص انسان را بازبانی که برای همگان قابل درک باشد به‌گونه‌ای ارائه دهد که از گزند تمهیدات موزیانه برنامه‌ریزان تهاجم فرهنگی در امان باشد. روان‌شناسان و جامعه‌شناسان و دست‌اندرکاران علوم انسانی که هدف اصلی آنها شناسایی و کشف قوانین حاکم بر جامعه و طبیعت آدمی است، می‌توانند دستاوردهای تجربی و علمی خود را با احکام الهی از طریق ادیان، بخصوص دین مبین اسلام که به‌جوامع بشری اهداء شده است مطابقت نمایند. آنگاه درمی‌یابند که از طریق دانش خود راهی به‌دنیای نور مفاهیم الهی پیدا نموده و از آن جامعه‌ای را روشنایی بخشند.

اهداف سمینار

- الف. گردآوری مقوله‌های قابل طرح و مطرح ساختن آن جهت دستیابی به خطوط عمده و مباحث اساسی در این حوزه؛
- ب. گفتگو و تبادل نظر پیرامون زمینه‌های موجود به‌منظور انتقال و اطلاعات، پختگی و تکامل محتویات هر مبحث و یافتن زمینه‌های قابل طرح دیگر؛

- ج. فراهم آوردن زمینه آشنایی و تلاقی فکری پژوهندگانی که در دو حوزه اسلام و روان‌شناسی فعالیت می‌نمایند جهت حصول به تقویت پژوهش و پژوهشگر در موارد مقایسه‌ای، تطبیقی و افتراقی این دو زمینه؛
- د. شناساندن متفکرین و صاحب‌نظران این وادی به جوامع دانشجویان، اساتید، و حوزه‌های علیمه؛
- ه. ایجاد زمینه‌های تشویقی برای تلاشگران این مباحث به منظور ارتقاء کمی و کیفی سطح نگارش و پژوهش؛
- و. شناسایی، جمع‌آوری، و به‌نمایش‌گذاردن آثار قلمی در این حوزه؛
- ز. فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای تأسیس مرکز مطالعات و پژوهشهای روان‌شناسی در اسلام.

عناوین مقاله‌های ارائه شده عبارت بودند از:

۱. ویژگیهای روانشناختی و عوامل رشد شخصیت انسان از دیدگاه قرآن.
۲. روح و چگونگی برخورد علم‌النفس قدیم و روان‌شناسی جدید با آن.
۳. فطرت زمینه شناخت روان‌شناسی اسلامی.
۴. قرآن درمانی.
۵. اصول کلی مکتب روان‌شناسی الهی (اسلامی) به‌عنوان مکتب روان‌شناسی، معیار و روش تدوین آن.
۶. بررسی مقایسه‌ای بین علم‌النفس و روان‌شناسی.
۷. بحثی مقدماتی پیرامون بهداشت روانی از دیدگاه اسلام.
۸. بحثی مقدماتی پیرامون مبادی دانش روان‌شناسی در اسلام.
۹. عوامل مؤثر در رشد گرایشهای مذهبی در کودکان و نوجوانان.
۱۰. انسان کامل از دیدگاه مکاتب.
۱۱. دیدگاه شیخ اشراق سهروردی در مورد روان‌شناسی قدیم و جدید.
۱۲. انسان کامل.
۱۳. انگیزش از نظر قرآن، فقه‌امام صادق (ع) و حکمای اسلامی.
۱۴. انسان کامل از دیدگاه روان‌شناسی.
۱۵. آیا می‌توان روان‌شناسی را اسلامی کرد؟

۱۶. انسان کامل در نیروی چهارم .

۱۷. سن تکلیف .

۱۸. روان‌شناسی در اسلام .

۱۹. پاراپسیکولوژی در متون اسلامی .

۲۰. نقد و برداشتی از نظریه‌های شخصیت .

۲۱. درمان از دیدگاه روان‌شناسی در اسلام .

۲۲. نگرشی از دیدگاه اسلام به روان‌شناسی (به زبان انگلیسی).

۲۳. شفا بخشی روحی و درمانگری معاصر .

قابل ذکر است که ۲۳ مقاله فوق از بین ۷۰ مقاله ارائه شده در سمینار انتخاب

شده است. این سمینار در دو بخش، کمیسیونها در تاریخ ۲۳ فروردین ماه و نشست

عمومی در ۲۴ و ۲۵ فروردین ماه محورهای کار خود را به شرح زیر ادامه داد.

۱. خطوط عمده روان‌شناسی در اسلام ؛

۲. نسان کامل از دیدگاه اسلام ؛

۳. رشد و تربیت از دیدگاه اسلام و روان‌شناسی ؛

۴. انگیزش و شخصیت از دیدگاه اسلام و روان‌شناسی ؛

خلاصه‌ای از نتایج عمده کمیسیونها به شرح زیر است :

۱. برای ورود به روان‌شناسی اسلامی باید سیمای ویژه‌ای از انسان را که در

منابع، آیات، و روایات یافت می‌شود جست و جو کنیم.

۲. روان‌شناسی اسلامی به یک معنا فعالیت علمی روان‌شناسانه‌ای است که از

بنیان انسان شناختی اسلامی الهام گرفته است.

۳. نخست باید انسان‌شناسی اسلامی را تدوین نمود آنگاه این برداشت را در

بوته آزمونهای مناسب افکند.

۴. با توجه به ضرورتی که در روان‌شناسی از لحاظ توجه به ابعاد وجود غیر مادی

انسان احساس می‌شود از روان‌شناسان به عنوان پلی میان علم و ادیان استفاده کنیم.

۵. انسان کامل از دیدگاه قرآن و منابع دینی با استفاده از روش‌شناسی ویژه قرآن

که لزوماً هم نباید از روش‌شناسی‌های موجود پیروی کند بیشتر مورد بررسی قرار گرفته

تا ویژگیهای سیر کمال نمایان تر گردد.

۶. روشهای آموزشی دینی به مرور از کودکی که با جاذبه‌های بهتری ارائه گردد.
۷. در موضوع شخصیت و انگیزش و انواع آن با توجه به نظریات مکاتب مختلف و موضع‌گیری علمی که نسبت به آنها وجود دارد. این مطلب از دیدگاه قرآن به عنوان مکتب قدرتمندی که می‌تواند در این زمینه جوابگو باشد مورد علاقه قرار گرفت.
۸. در بحث بهداشت روانی و روان درمانی به اصالت مکتب الهی اسلام اشاره گردید و معیارهای انسان سالم از این دیدگاه مورد توجه واقع شد و در نهایت ضرورت تدوین یک فرهنگ روان‌شناسی قرآنی مورد تأکید قرار گرفت.
۹. پیشنهاد تشکیل یک مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی در زمینه روان‌شناسی اسلامی برای استمرار و تداوم اهداف این سمینار از طرف اساتید و اعضاء این کمیسیون مطرح گردید.

ضمناً فعالیتهای جنبی سمینار به شرح زیر بوده است:

۱. ترجمه و تدوین کتاب طب روحانی از محمد زکریای رازی که توسط گروه معارف دانشکده الهیات و ادبیات علوم انسانی دانشگاه الزهرا صورت پذیرفته و به علاقه‌مندان و اساتید اهداء گردید.
۲. تشکیل نمایشگاه کتاب جهت آشنایی بیشتر شرکت‌کنندگان به آثار قلمی در زمینه روان‌شناسی در اسلام.
۳. کاربرد کامپیوتر جهت استفاده از آیات قرآن کریم.

زهرا تفرشی